

צ שם ק אגור בשם
מקוריי מולין

הַלְבוֹת בְּרָבוֹת סִימָן מִזֵּמַח

לְהִזְדּוּר וּלְהִרְבּוֹף בְּשִׁילָף לְבֵית־הַבְּנֵסֶת. *הַמַּשְׁכִּים (ל) קֶדֶם אֹרֹךְ הַיּוֹם *מִקְבָּרָה כֹּל סֶדֶר הַבְּרִיכוֹת חוּץ מִבְּרִיכַת יִצְחָקוֹת לְשִׁבְרֵי (יג) [יג] (לֹא) בִּינְהָ (לֵב) וּפְרִשְׁתֵּי הַתְּמִיד (עֵץ) לְעֵיל סִימָן א סִפִּי (ו) שְׁמִימִין מְלֻאֲמָה עַד שְׁאֹר הַיּוֹם: הַגָּה וּלְבִמְחֻלָּה יִשָּׁל נִירוֹ קֶדֶם שִׁבְרָה לְלִמּוֹ. וְאִם לֹא הִנֵּה לוֹ מִים יִכּוֹל (לֵב) לְלִמּוֹ וּלְהִרְבּוֹ בְּלֹא נִשְׁיֵלָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׂאָר בְּרִיכוֹת שֶׁמִּבְּרָה קֶדֶם נִשְׁיֵלָה כִּדְלֵעִיל סִימָן מִזֹּ (אֲדֹרָה): יֵד *קֶשֶׁשִׁים (לֵב) מִבְּרִיכוֹת בְּרִפְתִּי (יֵד) הַתּוֹרָה:

מִחַ אוֹמְרִים פְּרַשְׁתָּ הַתְּמִיד, וּפְסוּקֵי קֶרֶבֶן שִׁבַּת אוֹמְרִים אֶצֶל פְּרַשְׁתָּ הַתְּמִיד, וְבוֹ סְעִיף אֶחָד :

הגהה ואומרים פ'רשת (א) [א] (א) ה'מ'יד. ויש אומרים סדר המערכה רבבון העולמים אתה צייטנו וכו'. ואם אי אפשר לאמרו

פֶּאֶר הַיֵּטֵב

אם בעוד כל העלולה, בשפארי חיוס צייר לברך. שלא תהא דעתו לספור רק ליום א', מ"א: (יג) בינה, ובכתבים ובוחר איתא שייכל לומר הנותן לשכור בינה מיד אחר הצלות. וכתב המ"א ועל דוקא אם שמש קול פתגול ומ"מ טוב לזהר לכתחלה. וכתב ע"ת דבדיעבד יצא וא"צ לחזר ולברך ביום: (יד) הותרה. דהא שחבות ללמד דינין ששקן. ועוד פתחיה לומר פקשת שהרבנות כמו שחבות בתפלה א"כ קאי שפברכה ע"ה: ב"י.

(ט) השמידי. מעמד, דומיא דרבנות שהנה שפברכה, ועל סי' א ס"ק

[illegible]

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

ישן שנת קבע קדם אור היום דהמקבר לא הפסיד: (ל) קדם אור היום. ואפלו במשפטים אחר חצות לילה לאינה ענין ודעתו לחזר ולישן עוד אחר-כך שנת קבע. אפלו הכי יוכל לברך כל אלו המכרות ושוב לא יצטרך לברך אותם בשליקים בבקר, (כו) לבד ברפת "אלהי נשמה" יאמר בלי חתימה ו"המבעיר שנה" יאמר בלי הזכרת השם, ואחר-כך בשליקים יאמר אותן בהזכרת שם ומלכות בראוי. ועין בבבאור הלכה: (לא) בינה. והאחרונים הסכימו שגם בברכה זו יכול לברך אפלו קדם שניאי היום, אך יש אומרים שלכתחלה יש לזהר שלא לברך אותה קדם שניאי היום, אם לא ששמע קול פרנגול, ויברעבד נצא אפלו לא שמע קול פרנגול. ודוקא שברך אותה מחצות לילה ואילך, אבל קדם חצות אפלו בריעבד יחזר ויברך, ואפלו (כו) אם שמע קול פרנגול. ועין בבבאור הלכה: (לב) ופרשת התמיד. וכל משניות המרבנות שאמרינן, כי הם במקום המרבנות ואין המרבנות אלא ביוםם⁽³²⁾: (לג) ללמוד ולברך. ויזנה נדון בכל מידי דמקמי: **יד (לד) מברכות.** הטעם עין בבבאור הלכה:

(א) **התמיד.** והיא במקום הקרבת קרבן התמיד, שכן קבלו חז"ל שזמן שאין בית המקדש קיים ואין יכולין להקריב קרבנות, מי שעוסק בהן ובפרשיותיהן⁽²⁾ מעלה עליו הכתוב כאלו הקריבם, ולכך יש אומרים גם כן סדר המצרכה מטעם זה, והוא מה שנתפשת המנהג בימינו לומר בכל יום "אבני הוי מסדר וכו'". ונראה לי פשוט, דמי שיוצא ספר מצוה ללמוד במקרא פרוש המימרא הזו, וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני עשרת השבועות⁽³⁾, כדי שביין מה שהוא אומר, ובהו תחשב לו האמירה במקום ההקשרה; וכן כתבו הספרים, דמה שאמר הגמרא "כל העוסק בפרשת עולה וכו'" הפנהו שהוא מתעסק להבין עניניה, לא אמירת המבוא לכה⁽⁴⁾. כתב המגן אברהם: פרשת הקרבנות יאמר בצמידה, דגמרת הקרבנות שהיה בצמידה. ועין בשערי תשובה בשם כמה אחרונים שחולקין על זה, ובפרי מגדים

א. דאף דפּטירי מתורה מקל מקום יכולות לברך ולומר "ענונו" דלא גריסא
מז' יז סעיף ב. עין שם. ולפי זה אין יכולות להוציא את האיש. וקטן שהעני
הרבה פוסקים דברכת התורה מיו מן התורה³⁸, וכן כתב הפרי מדרים:

שער הצידד

(לו) מגן-אברהם בסוף סימן ו ודרגה-התיים: (לז) דרגה-התיים:

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

מִלְכָּא, שֶׁאֵם הָיָה בְּדַעְתּוֹ וְכָל לְפָנֶיךָ לְמַדּוֹ הָיָה עַד שֶׁעָתָה שָׁנָה שְׁנֵי שָׁנִים שִׁשִּׁי אֶשְׁרֵי לְחַדוֹ וְלִבְרָךְ
 בְּשֶׁשֶׁם שְׁנֵי מִשְׁמָכִי מִתְקַבֵּל אֶשְׁרֵי לְחַדוֹ וְלִשְׁנָן מִיָּם בְּרִי שְׁמָא לְקִרְבָּנִי בְּכִרְכּוֹת
 בְּעֵצֵי לְפָנֶיךָ לֵב הַיִּם לֵבן אֶשְׁרֵי לְחַדוֹ וְלִבְרָךְ: [ג'] מִיָּתָה, עֲבָתִי, שֶׁאֵם אֶמְלֵךְ לְדַבְרִי
 הַזֶּה, יְיָ אֱלֹהֵי שָׁמַיְךָ שֶׁכֵּן אֶרָא בְּמִלְכּוֹת בְּרִי, וּבְשִׁנִּי שֶׁכֵּן לְרִדְדִי וְאֶשְׁרֵי לִשְׁמֵךְ בְּקִרְבִּי
 בְּנִגְלוֹת רַ"ל שֶׁעִי הִתְקַבֵּל הָיָה יוֹדֵעִי שֶׁהָיָה בְּעֵצֵי לְחַדוֹ לִלְבֵּל עִי שֶׁשִּׁי וְעַתָּה בְּמִלְכּוֹת בְּשֶׁשֶׁם שְׁנֵי
 מִשְׁמָכִי וְכֵן בְּשֶׁם הָאֵל שֶׁנִּלְבֵּן בְּרִי וְכֵן לְבָרְךָ בְּקִרְבִּי בְּעֵצֵי לְחַדוֹ בְּשִׁשְׁמִתָּה בְרִי, עִי:
 (ד) תְּחִלָּה, עֲבָתִי, שֶׁאֵם אֶמְלֵךְ בְּשִׁשְׁמִתָּה שְׁנֵי שָׁנִים שְׁנֵי שָׁנִים שִׁשִּׁי אֶשְׁרֵי לְחַדוֹ וְלִבְרָךְ
 בְּשֶׁשֶׁם שְׁנֵי מִשְׁמָכִי מִתְקַבֵּל אֶשְׁרֵי לְחַדוֹ וְלִשְׁנָן מִיָּם בְּרִי שְׁמָא לְקִרְבָּנִי בְּכִרְכּוֹת
 בְּעֵצֵי לְפָנֶיךָ לֵב הַיִּם לֵבן אֶשְׁרֵי לְחַדוֹ וְלִבְרָךְ: [ה'] מִיָּתָה, עֲבָתִי, שֶׁאֵם אֶמְלֵךְ לְדַבְרִי
 הַזֶּה, יְיָ אֱלֹהֵי שָׁמַיְךָ שֶׁכֵּן אֶרָא בְּמִלְכּוֹת בְּרִי, וּבְשִׁנִּי שֶׁכֵּן לְרִדְדִי וְאֶשְׁרֵי לִשְׁמֵךְ בְּקִרְבִּי
 בְּנִגְלוֹת רַ"ל שֶׁעִי הִתְקַבֵּל הָיָה יוֹדֵעִי שֶׁהָיָה בְּעֵצֵי לְחַדוֹ לִלְבֵּל עִי שֶׁשִּׁי וְעַתָּה בְּמִלְכּוֹת בְּשֶׁשֶׁם שְׁנֵי
 מִשְׁמָכִי וְכֵן בְּשֶׁם הָאֵל שֶׁנִּלְבֵּן בְּרִי וְכֵן לְבָרְךָ בְּקִרְבִּי בְּעֵצֵי לְחַדוֹ בְּשִׁשְׁמִתָּה בְרִי, עִי:

דחל לא יכיר באר, ובמחירי קבת שורשים בפרדה לא ששו תול וכן הצלה מור קציעה וקבת שור
ועץ שם בבכ"ש ששבת: מה שאומר באלו הקבתה קצי אפסלים ששמן לכהן ואיכ אין צריך לעמוד
באין שיקרא בבכ"ה דמות העמודה, וישגן אין לחש זה, אך תואיל וקפת מסתה דרר ברישקא
שם פסדורים פאלו הקבתה או קאלו הקבתה אינו נכון, כי הקבתה בפשטה תשאת אפסלים
ארא ובדאסרן בעמנוני שלקן הקמט בעמנוני קרפן למחש, ארובט לא אדם קרב אלאו אינו עומד
הלשנה והדיל כאלו הם נחמל ולקח בעדם ארובט למחש, הקבתה בפשטה תשאת אפסלים

בְּאֵר הַלֵּכָה

רק עד שיקום משנה בבקר וזוהו קאמיר דאנא כן, אכל פשוט דגם חוש מורד
 בשנה קבע אפלו בתחלה הלילה הוי הפסק, וכדמשמע גם מלשון הכתי'וסף
 בסוף ד"ה וכתב עוד הקצור ע"ש: עוד, לא שיקנין כל הגי פשיטא
 והרבה גדולים שפוסקין דצריך לחזר ולקבץ משום ספקא דפרי'מגרים,
 דהלא הכתי'וסף בעצמו וספרי תנש ותג'א ואלתה רבה מצרינין אפלו
 בשנה קבע ביום לחזר ולקבץ, ונהי דשם אנו מהמירין בדרת יחידות, על"כ
 פנים בשנה קבע כלילה שאמר זה בודא יש לכרך: * המשפיעים קדם אור
 היום וכו'. עין במשנה ברוח הסעף קטן ל. וברע"ב אם בך גם ברפת
 אלתה נשמה" והמשעבר שנה" כראוי בפנים הראשון, דעת הפרי חש
 לחזר בקרבן אלו השתי ברכות שלשם בפנים שנה משתל, והסכים עמו
 החי'אדם לענין ברפת המעבר שנה", ומשעבר'תשובה סימן ו. משמע דלא
 יחזר ויברך עין משמע המעבר החיים, ופסק ברכות להקל, ואם משמע עליו
 שנה, לכלי עלמא אין לו לחזר ולקבץ אוקם פכ"ח בסימן מו: * מברך על
 סדר הברכות חזר וכו'. עין במשנה ברוח כמה שכתבנו והאחרונים וכו',
 הנינו המגן אברהם בשם הוהר ותג'א וספרי חש והחי'אדם, ומה שכתבתי
 אף יש אומרים וכו', הוא מהדרי החי'אדם, וכשעבר'תשובה איתא דיש
 מקלין בזה גס'כן, ולפי הבאר היטב וההנהג' החיים יש להחמיר בכתחלה
 אפלו בשמע קול תרגול; ולא רציני לסתם כמותם משום דהפרי חש
 ותג'א עבדו עבדא להמיר, כמו שקבץ בפרי חש השנה מצד'רוב;
 ויבותר, שמוכרי הפרי'מגרים משמע דקדם שיאיר מים ומר לקבץ אפלו לא
 שמע קול תרגול, ודוקא בלאזה תמות וצריכי לשמיעת קול תרגול, אך
 דברי החי'אדם לכאורה סתורים מדברי המגן אברהם כמה שנים לסוף
 סעף קטן יב: ומכל מקום טוב לזהר בכתחלה, ומזה נובע דברי התנח'ל
 החיים. אמנם בד ענין היטב נראה שהוא מפרש דברי המגן אברהם כפשוטו,
 דמה שקבץ המגן אברהם "עין סימן מו סעף ח" רוצה לומר דשם תכל
 רק"א אפלו בלא שמע קול תרגול, ודננת התקרא על מקומו של עולם, ואם
 כן אפשר לומר דננת הוהר גס'כן מה שאמר "כד קרא נבדא" הוא כעין זה,
 ועל זה סים המגן אברהם "ומכל מקום טוב לזהר בכתחלה: * נשים וכו'.
 להחמיר בכתחלה, אכל בשמע על השלל אפלו בכתחלה: * נשים וכו'.
 השמע, דהא תבא לומר הדינים שלהם, ועוד ודננת לומר פרשת התקבנות
 מו' שחיבה בתפלה, אמר'כן קרא התכרה על זה, בתי'וסף מבר'אברהם. ולפי

מכל צדדים שיש להם זכות חוקית לפרטיות ולחירות, וזוהי תוצאה של ההכרה שהאדם הוא בעל זכויות.

הלכות קרבות סימן מז מה

ביאורים ומוספים

זמן קריאת פרשת התמיד, כתב הא"א (בוטשאטש) שנוהג לאומרה עד סוף זמן תפילת שחרית, לפי שער או היה זמן הקרבת התמיד. ולגבי מקום אמירת פרשת התמיד, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) בשם הזוהר, שטוב לומר פרשת התמיד ושאר הפרשיות דוקא בבית הכנסת. והשערי תשובה (כאן ס"ק א) ביאר הטעם כיון שעבודת הקרבנות היתה בבית המקדש, ובית הכנסת הוא מקדש מעט.

ולענין אמירת פרשת התמיד קודם תפילת מנחה, כתב הרמ"א לקמן (סי' רלד ס"א) שיש שכתבו שנוהגים לומר את פרשת התמיד קודם 'אשרי', ובטעם הדבר שלא נתפשט מנהג זה כמו בשחרית, כתב המקור חיים (שם בקיצור הלכות) שבביא יחזקאל מוכח שלעיתים לבוא יתבטל התמיד של בין הערבים.

[משנ"ב שם]

מי שעוסק בהן ובפנייתיהן.

2) ובזמן אמירתן, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) שטוב לומר קרבנות קודם התפילה, ובלבד שלא יפסיד על ידי זה קריאת שמע בזמנה או תפילה בציבור. והוסיף הקצות השולחן (סי' יד ס"א), שבאופנים אלו יאמר הקרבנות אחר התפילה. וראה עוד בביה"ל שם שהאריך בסדר אמירתן.

[משנ"ב שם]

וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני צויות הקטרת.

3) ובמעלת אמירתה, כתב הזוה"ק (פ"ר ויקהל דף ר"ח, ב) שהאומרה ינצל מכל דברים רעים ומכל פגעים רעים, מההוה רע ומדין רע וממוות, ולא ינוק כל אותו היום, ובלבד שיכוון בה. ובסדר היום (סדר עבודה) כתב שהחושש עליו ועל נפשו ראוי לו להשתדל בכל עוז בענין הזה, ויכתוב את כל ענין הקטורת בקלף כשר בכתובה אשורית, ויקרא אותו בכונה גדולה פעם אחת בבוקר ופעם אחת בערב, ואני ערב לכך. והוסיף (בסדר פיתום הקטורת), שאמירתו תעלה במקום הקרבת הקטורת, שהקרבתה מבטלת את המות ועוצרת את המגפה ומסלקת רוח רעה ואת המקטרגים מכל העולם, ולכן מי שמקפיד לומר פרשת הקטורת פעמיים בכל יום ולכוון בה מילה במילה, גורם ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, ואינו בא לידי עניות, ויזכה להרווחת מזונותיו.

[משנ"ב שם]

הקנה שהוא מתעסק להקין עניניה, לא אמינת הפכות לקד.

4) ובמעלת הכוונה בזה, כתב הזוה"ק (פ"ר וירא דף ק, א) אמר ר' כרספדאי מי שמוכיר בפיו בבתי כנסיות ובתי מדרשות ענין הקרבנות והקרבנות ומכוון בהם, ברית כרותה היא שאלו המלאכים שמוכרים לו חובה, אינם יכולים לעשות לו אלא טובה. ולענין אמירת פרשיות הקרבנות, הוסיף בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) שילמד מהגמרא או מהרמב"ם את סדר ההקראה, כדי שיבין אחר כך מה שאומר, וזוהי יחשב לו כאילו הקריב קרבן. וכן בספר תורה אור (פתיחה) כתב החפץ חיים בשם ספר מעין גנים, שמה שאמרו חז"ל כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה וכו', אין הכוונה כפשוטו בקריאת פרשיות הקרבנות בלבד וכמו שמבינים המון העם, אלא הכוונה שלומד את הדינים הנאמרים בעולה ובחטאת ובשאר הקרבנות, וסיים שבוה מדויק מה שאמרו כל העוסק בתורה וכו' ולא אמרו כל הקורא בפרשת עולה וכו', שודאי בא לרמוז על כוונתו.

[משנ"ב ס"ק לב]

וכל משניות הקרבנות שאחריה, כי הם במקום הקרבנות ואין הקרבנות אלא ביום.

32) ואם אין לו פנאי, כתב לעיל (סי' א ס"ק יז) שיכול לומר את פרשת הקרבנות בלילה.

[ביה"ל ד"ה נשים]

דלא גריצא מקל מצות עשה שהזמן גרמא דקמא לן ויכולות לברך עליהן (33) וכו', דברפת התורה סוף מן התורה.

33) ועל טעם זה הקשו בשו"ת חקרי לב (א"ח סי' יז) והאבי עזרי (על הרמב"ם פ"א מהל' ת"ת ה"ג) והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו דבר הלכה אות ז) שהרי דעת השו"ע לקמן (סי' תקפט ס"ו) שאין הנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, וכתב הגרש"ז אויערבך שיתכן שכוון שברכות התורה הברכה עצמה היא מצוה דאורייתא להורות להשי"ת שנתן לנו את תורתו, והברכה היא כגוף המצוה, כמו נטילת לולב ותקיעת שופר, לפיכך יכולות לברך ברכות התורה.

והגר"ז מבריסק (חידושי על הרמב"ם פ"א מהל' ברכות ה"ט) כתב בשם הגר"ח טעם נוסף שמותר לנשים לברך אף לרמב"ם שסובר שאין מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, משום שברכת התורה הוא דין בפני עצמו שתורה צריכה ברכה. ולכן על אף שנשים פטורות מהמצוה של תלמוד תורה, מ"מ אינן מופקעות מעצם המהות של תלמוד תורה, ולימודן בכלל תלמוד תורה ולכן יכולות לברך.

ואשה המסופקת אם בירכה ברכת התורה, כתב השערי תשובה (סי' א, בשם הברכי יוסף) שלא תברך מספק, וכן לטעם הגר"א כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה לב) שלא תברך, ויש לעיין האם גם לדעת הגר"ח הנ"ל הדין כך.

34) ומשמע שאם חיוב ברכות התורה מדרבנן יכול הקטן להוציא את הגדול, אמנם בשע"צ לקמן (סי' רע"א ס"ק ב) כתב שנחלקו הפוסקים האם יכול קטן להוציא את הגדול ידי חובת קידוש, כיון שחיובו של הקטן הוא תרי דרבנן ושל הגדול הוא חד דרבנן, ויתכן שאינו יכול להוציא, וראה מה שכתבנו שם.

סימן מז

אומרים פ'רשת התמיד, ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פ'רשת התמיד

[משנ"ב ס"ק א]

והיא במקום הקרבנות קרבן התמיד.

1) וגדר אמירת פרשת התמיד, כתב השו"ע הרב (סי' א) שנהגו כל ישראל וקבעו חובה על עצמם לקרוא את פרשת התמיד קודם התפילה, והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה א ודעת נוטה ע"מ ב) ביאר, שאף שבשו"ע לעיל (סי' א ס"ט) משמע שהוא רק מנהג, אך הוא קרוב לחיוב. ובספרו (ארחות יוסף ע"מ צד) כתב, שאמירת פרשת התמיד היא חיוב.

ולענין חיוב נשים באמירת קרבנות, כתב בביה"ל לעיל (סי' מז סי"ד ד"ה נשים) שהחיוב לומר קרבנות כשם שהחיוב בתפילה. וכן כתב בשו"ע הרב (סי' מז סי"י) שבפרשת התמיד נשים שוות לאנשים.

הלכות פרכות סימן מה מט

ביאורים ומוספים

יתרגלו לומר בעל פה ולימים יאמרו עמי הארץ שלא כך ניתנה והחכמים מטים את הדברים כרצונם.

ושיעור האיסור לומר בעל פה דברים שבכתב, כתב השו"ע לקמן (סי' קלט ס"ג) שהוא אפילו באות אחת, ולקמן (סי' קמא ס"ק כז) כתב המשגיב שבקריאת התורה כשקורין קרי לא בכתיב, אין בכך איסור לקרוא אות אחת שלא מן הכתב, שכך היא ההלכה למשה מסיני.

(8) ובקריאת התורה בשבת כשרואים שנטף על תיבה בספר תורה שעה או חלב, כתב לקמן (סי' שמ ס"ק ו) שיקראו את התיבה בעל פה. וראה מה שכתבנו לקמן סי' קמא ס"ק כז.

והרואה כתב מתוך ספר ועוצם עיניו וקורא מה שראה, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ג סי' יט, בסופו) שבתוך כדי דיבור מסתבר שדאי יכול לקרוא.

ולגבי פסוקים שאומרים לשמות אנשים בסוף שמונה עשרה לפני 'יהיו לרצון', תמה בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' רכז) איך אומרים אותם בעל פה.

ואמירת התרגום בעל פה, כתב הברכי יוסף (סי' א) שמוותרת.

[משנ"ב שם]

ובקשונות תחת יאיר מתייר לומר כל ספר תהלים בעל פה, דקין שהוא לעזר רחמי ה' תני לה כתפלה⁽¹⁾.

(4) עוד טעם לכך שתהלים אפשר לומר בעל פה, כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קצא ד"ה איברא) כיון שמתחילה נתקן לומר בעל פה, שהרי הלויים המשוררים בבית המקדש ודאי לא שוררו מתוך הספר, וכן עושי הפסח לא קראו הלל מתוך הספר, ובהכרח שנתקן כדי לאומרו בעל פה.

[משנ"ב שם]

דבוקא להוציא רבים ידי חובתן אסור⁽²⁾.

(5) ובדיעבד כשאחד יצא או הוציא אחרים בעל פה, לא כתב האם יצאו ידי חובה. וראה בברכי יוסף (ס"ק ב) שהביא שיש סוברים שלא יצאו ידי חובה, והברכי יוסף פסק שיצאו ידי חובה.

ולומר בעל פה 'ויכולו' בעת קידוש ליל שבת, דעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת פ"ז הלכות קידוש ה' 16) שכל דברי הגרי"א הם רק כשצריך להוציא ציבור ידי חובה, ומקורו מהגמרא (תענית כח, א) ששם נאמר 'וכי יחיד יכול לקרות דברי תורה על פה בציבור', וממילא כשמציא ב'ויכולו' את בניו ובני ביתו שהם יחידים, מותר לאומרו בעל פה. והוסיף הגרי"ש אלישיב, שמה שנהגו בעצמו לקרוא את הקידוש [ויכולו] מתוך הכתב, הוא הידור בעלמא. ובקובץ מבקשי תורה (חמ"ב עמ' נ) הוסיף בשם הגרי"ש אלישיב, שהוא הדין בקידוש של יום השבת. והגרי"ח קניבסקי (שבת לישראל שרת אות ח) כתב שהחזו"א לא הקפיד לומר 'ויכולו' בקידוש מתוך הכתב.

ובמוסדות חינוך שמלמדים לפעמים דברים שבכתב בעל פה, ביאר הגרי"ש אלישיב (תפילה כהלכתה פ"ד סכ"ו) שסמכו על טעם זה שאין ברעתם להוציא אחרים ידי חובה.

[משנ"ב ס"ק א]

בנפח ה'הי רצון⁽⁵⁾.

(5) ולענין אמירת היידי רצון בשבת, כתב לעיל (סי' א ס"ק יז) שלא יאמרו אותו, אלא יאמרו רק את הפרשיות בקורא בתורה, וסיים, שאם הוא בן תורה מוטב שיעסוק בפרשת היום. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק ה]

דבתפלה אין להתנענע⁽⁶⁾.

(6) אמנם לקמן (סי' צה ס"ק ז) כתב בסתם בשם הפרי"ח והמגן גיבורים שיש להתנענע בתפילה.

[משנ"ב שם]

אם מוכן היטב על ידי תנועה ותנענע⁽⁷⁾.

(7) ואם יש חשש שיפריע לשכניו לתפילה, כתב היוסף אומץ (לר"י יוזפא האן, סי' לה) שלא יתנענע.

[משנ"ב ס"ק ו]

אכל שבת, אף על פי שהוא מפרסם⁽⁸⁾.

(8) ובטעם הדבר ששבת יום טוב נקראים מפורסמים, ביאר הערוך השלחן (ס"ב) שהוא על ידי ההכנות שעושים עבורם בכל ערב שבת וערב יום טוב וכן ממה שאסור בהם במלאכה.

סימן מט

שיכול לומר קריאת שמע בעל פה

[משנ"ב ס"ק א]

סומא מיר לקרות בעל פה⁽¹⁾.

(1) ולענין סומא האם יכול לעלות לתורה, כתב השו"ע לקמן (סי' קלט סוף ס"ג) שאינו יכול לעלות לתורה, כיון שאינו יכול לקרוא מתוך הכתב, ואף לרמ"א שהיקל שם, ביאר המשגיב שם (ס"ק יב) שהטעם הוא כיון שהעולה לתורה יוצא מדין 'שומע כעונה' בקריאת הבעל קורא, וראה עוד מה שכתבנו שם ובשעה"צ שם (ס"ק ו).

וקריאה מכתב 'בריי"ל' (כתב עורים), מבואר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' יב אות יב) שלא נקרא שקורא מתוך כתב, אלא שהוסיף שדינו של הקורא בכתב זה כאדם שהכתב שגור בפיו שאין לחשוש להשמטת אות או מילה [אולם במשגיב להלן ס"ק ד כתב שצריך שיהיה שגור בפיו הכל].

[משנ"ב ס"ק ו]

יש לומר שלא לומר שום דבר בעל פה⁽²⁾ כי אם מה שצריך פה בשלחן ערוך⁽³⁾.

(2) ובטעם האיסור, כתב התוספות רי"ד (מגילה יז, א) שחוששים שמה יטעה, ובב"י כתב שיש הרבה דרשות שלומדים מהחסרות והיתרות ומהקרי והכתיב, ואם יאמרם בעל פה יחסר בדרוק שלהם. ובספר היראים (השלם, סי' רסח) נתן עוד טעם, שלא

תלכות פרכות סימן מח מט עח באר הגולה

(ב) בצבור יכול לאמרו בביתו (ג) ולתור פרשת התמיד לכו עם הצבור, (ד) ויכונן בפעם השנייה בקורא בתורה (טור). וקנה המדברקים (ז) להתנועע בשעה שקורין בתורה, ונמת התורה שנתנה ברמת, וכן (ה) בשעה שמתפללים, על שם 'כל עצמתי תאמרנה יי' מי כמוך' (אבודרהם): **א** *בשבת* [*] אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף דשבת, באכל לא בראש-הדש יום-טוב, מפני שקורין בתורה בפסוקי מוסף: הגה ויש אומרים שמוקדירין גם מוסף ראש-החג וכן גוהגין (ו) כדי לפרסם שהוא ראש-החג, וכן הוא לקמן סימן תכא (טור):

מט שיכול לומר קריאת שמע בעל-פה, וכו' סעיף אחד:

א *אף-על-גב דקומא לן (א) דברים שבכתב (ב) אי אתה רשאי (ג) לאמרם על-פה, כל דבר שרגיל (ד) וישגור בפי (ה) הכל (ו) [ב] כגון קריאת שמע וברכת כהנים (ו) ופרשת התמיד וביצא כהן (ז) מחר:

שערי תשובה

כבה"ט בשם דרך-חכמה שיהיה לאמרה בצבור עם הש"ץ כי קרבן תמיד נקרכת בצבור צריך ציון, דאשור תצבור עומדים בשעת הקריאה, רק אנשי-טעמיה, וכוון שכי"א אומר לעצמו יי' באלו קרב בו' אין שכינתו לצבור קנה כלל, ומיש הקרי"א ולתור פרשת התמיד לכו עם הצבור וכן כו', לאו חייבא הוא, רק פננת הדברים כבאר בטור שכתב שקראו לכי"א לומר דבין בו' ואם אין יכול לאמרו מפני שהוא עם הצבור טוב הוא שיקרא פרשת התמיד לבדו ויאמר אותו ואין לחש אם יקרא שנית בו', אבל פשיטא שאם אינו דומילתא וכן שהוא בקורא בתורה עכ"ל, ור"ל, שלמי שדוקים היה שקל הצבור אמרו הכל יחד בקול רם א"כ ששיאמר אותו לבדו או יצטרך לשלח בהגוי לפרשת התמיד עם הצבור ואין זה נכון, לכן כתב שאין לחש אם יקרא שנית בו', אבל פשיטא שאם אינו צריך לומר בקורא בתורה, ואמרין אינו עולה לו האמירה בצבור דגמרת קרבן כלל: [*] **אומרים פסוקי מוסף.** ודעת האר"י ז"ל שלא לומר פסוקי מוסף אחר פרשת התמיד ומכ"ש פסוקי ירח, וכן כש"צ קצת דקדוקי מלות פסוקי פטום תפלת יי' אלה הוא ה' אלוקינו עפ"י חזונו של האר"י זצ"ל הקרי"א פסוקי-הקרי"א, וכן כשה"ג בשם הרדב"ז, סתורין למקשה ולא יסתורין בא"י, אף פתח הנהגה נא"ל לכפות בסיים כי הוא אותיות כסף כו', וצ"ל כל שהוא ולא שהוא כ"כ האר"י ז"ל, כדי לשפוט את אה העצמן כצ"ל ולא לפתח במ"ש בפסוקים, וצריך לומר זה הפלל אם במקרה בשעה למצאין ואם חסר אחד כו', כי"כ טעמיה סתורין ז"ל, אפי' הנה מסדר כו', כתב הרב ז"ל שאצ"ל ככ"א 'קדמות' רק וקדמות לאברים עד בוכין שאז צ"ל ובוכין קורטין כו', אלא בכת יאמר כל בו' מכות יחד תפסיק ויאמר תפלת ימיה וכן עד"י השאר ע"י בשפוט נכסה פניו כו', ובשינוי כשה"ג סימן גא כתב דיש נזהרים לעמוד בשאוקרים אגב ככת, ומה שאין אומרים אחד הקטרת אחד הקטרת פתח ביהודים בששם לפי שאמרנו אם חסר בו' ויש לחש שמא חסרנו, וכן לקמן סימן קלב ובמג"א ס"ק ה, ובכרוב-יוסף כתב בשם מהר"ם וילנאנו דמ"ש מהנה בית שכינה בית המקדש יש לדקדק ולומר שתקנה בה"ס, כי הכית יתה מעשה ירי יוצר מקדש ה' מונח ידיו ית, וכן י"ל קדם איהו מקומן ואחר תפלת יי' ע"ש, ואינו מברך, וכן בתרי"ט פרק ה' דמצער בשם הירושלמי, וגם במלת שכינה ג"כ אפשר לפרש שבידי שמים נאמר, וע"ש שכתב שבהודו לה' כו' שהוא בדיה, ובתהלים נפל שעות בספרים במ"ש את ארץ כנען וכו' שכתב אלהים אלהי ישראל ואינו כן בדיה ומה שאנו אומרים הוא מדיה, צריך להפסיק קצת בין במים ובין אדירים כי טעם טפחה פתח במים ומוסר-פסוק במלת אדירים, כי פתח אדירים לא קאי על במים אלא על המצרים כמ"ש וכו' אדיר זה הקב"ה וכו' מאדירים אלו המצרים דכתיב צללו כו', וכן במדרש צללו אדירים בעוונת במים ע"ש אג"ע דאדירים ש"ך נפי על המים מ"ט ביון דמחפרש נפי על המצרים יש להפסיק קצת שלא לומר מנשיקה אהת: [ב] **הכל.** עכ"ה. וע"ש בחרי"י דתהלים שהוא לעזור ותפוס הו"ל סתמלה ויש

באר היטב

י"ב, ויזהר לאמרה בצבור עם הש"ץ כי קרבן תמיד נקרכת בצבור, דרך-חכמה: (ז) להתנועע, הנה בפסוקי דומרה, אכל בתפלה אין להתנועע מ"ע סי' קיג, וכנה"ג הכי"א ששקצת פרושים נוהגים להתנועע בנחת בנתיבות הקרבות בלכד לקים "מפני שמי נחת הוא", ובמקרה"ל כתב שמה מתנועע בתפלה מלפניו ולתורין ומהתורין לפניו ע"ש, ובכ"מ כתב שהקנה"ט נתן טעם ע"ד התפלה להתנועע בתפלה, וכתב המ"א דעבר כמר עבר ודעבר כמר עבר וכלכר שיכונן:

(ב) **הכל.** אכל אם לא ישגור בפי הכל אע"ג שישגור בפיו אסור, הע"ת מתפלל עם הצבור וחד א"צ לאמרה בצבור דקא, שחרי כתב שאף שיאמר שנית בצבור לאמר בקורא בתורה, ואמרין אינו עולה לו האמירה בצבור דגמרת קרבן כלל: [*] **אומרים פסוקי מוסף.** ודעת האר"י ז"ל שלא לומר פסוקי מוסף אחר פרשת התמיד ומכ"ש פסוקי ירח, וכן כש"צ קצת דקדוקי מלות פסוקי פטום תפלת יי' אלה הוא ה' אלוקינו עפ"י חזונו של האר"י זצ"ל הקרי"א פסוקי-הקרי"א, וכן כשה"ג בשם הרדב"ז, סתורין למקשה ולא יסתורין בא"י, אף פתח הנהגה נא"ל לכפות בסיים כי הוא אותיות כסף כו', וצ"ל כל שהוא ולא שהוא כ"כ האר"י ז"ל, כדי לשפוט את אה העצמן כצ"ל ולא לפתח במ"ש בפסוקים, וצריך לומר זה הפלל אם במקרה בשעה למצאין ואם חסר אחד כו', כי"כ טעמיה סתורין ז"ל, אפי' הנה מסדר כו', כתב הרב ז"ל שאצ"ל ככ"א 'קדמות' רק וקדמות לאברים עד בוכין שאז צ"ל ובוכין קורטין כו', אלא בכת יאמר כל בו' מכות יחד תפסיק ויאמר תפלת ימיה וכן עד"י השאר ע"י בשפוט נכסה פניו כו', ובשינוי כשה"ג סימן גא כתב דיש נזהרים לעמוד בשאוקרים אגב ככת, ומה שאין אומרים אחד הקטרת אחד הקטרת פתח ביהודים בששם לפי שאמרנו אם חסר בו' ויש לחש שמא חסרנו, וכן לקמן סימן קלב ובמג"א ס"ק ה, ובכרוב-יוסף כתב בשם מהר"ם וילנאנו דמ"ש מהנה בית שכינה בית המקדש יש לדקדק ולומר שתקנה בה"ס, כי הכית יתה מעשה ירי יוצר מקדש ה' מונח ידיו ית, וכן י"ל קדם איהו מקומן ואחר תפלת יי' ע"ש, ואינו מברך, וכן בתרי"ט פרק ה' דמצער בשם הירושלמי, וגם במלת שכינה ג"כ אפשר לפרש שבידי שמים נאמר, וע"ש שכתב שבהודו לה' כו' שהוא בדיה, ובתהלים נפל שעות בספרים במ"ש את ארץ כנען וכו' שכתב אלהים אלהי ישראל ואינו כן בדיה ומה שאנו אומרים הוא מדיה, צריך להפסיק קצת בין במים ובין אדירים כי טעם טפחה פתח במים ומוסר-פסוק במלת אדירים, כי פתח אדירים לא קאי על במים אלא על המצרים כמ"ש וכו' אדיר זה הקב"ה וכו' מאדירים אלו המצרים דכתיב צללו כו', וכן במדרש צללו אדירים בעוונת במים ע"ש אג"ע דאדירים ש"ך נפי על המים מ"ט ביון דמחפרש נפי על המצרים יש להפסיק קצת שלא לומר מנשיקה אהת: [ב] **הכל.** עכ"ה. וע"ש בחרי"י דתהלים שהוא לעזור ותפוס הו"ל סתמלה ויש

באר היטב

* **כגון קריאת שמע וכו'.** וילענין אמירת הלל, משמע בתוספות וישנים דיומא גס"כ שיש להקל, ע"ש, אבל כל זה אם רגיל בפיו היטב שלא יבוא לטעות בו, כי בקל יבוא לטעות באמירת "לא לנו" לקאפיטל קל"ה, ולא יצא ידו הלל וגם ברכתו יתה לבטלה:

משנה ברורה

כתב דמקל מקום בפרשת התמיד ראוי לעמוד, שקורין בצבור בקול רם, גם מה שכתב בבאר היטב בשם דרך-חכמה שיהיה לומר פרשת התמיד בצבור עם הש"ץ, עין בשערי-תשובה שהשיג על זה, כתב הפרי-מגדים: מה שכתוב בסדורים בנפח היה רצונו: "כאלו הקרבנו

קרבן התמיד", ויש גורסין "הקרבתי" אינו נכון, כי "הקרבתי" בפרשת חטאת אבטלים קאי, מה שאין כן בתמיד אין יחיד מקריב בעלים, ובטור הגרסא "כאלו קרב התמיד במוצאו וכו'" זה נכון, ובשערי-תשובה מ'שכב גם הגרסא שלנו: (ב) **בצבור.** שדרכם באותו מקום לומר רק פרשת התמיד לבד בצבור: (ג) **ולתור.** שמנהגם היה מקדם לומר הכל בחד בקול רם, ואם-פן לא יכול לשפוט בעת שיאמרו בצבור, דיהיה מנפר מלתא: (ד) **ויכונן.** עין בטור שהוא רק לרומא דמלתא, שלא יהיה נראה פאלו מקריב שני תמידים: (ה) **בשעה שמתפללים.** ויש (ב) פוסקים שחולקין על זה ואומרים דבתפלה אין להתנועע⁶, ורק בפסוקי דומרה וברכת קריאת שמע ולמוד התורה אפלו שבעל-פה המנהג להתנועע, וכתב הסגן-אברהם: ודעבר כמר עבר ודעבר כמר עבר, והכל לפי (ז) מה שהוא אדם: אם מכון היטב על-ידי תנועה יתנועע⁷, ואם לאו יעמוד פה, ובלבד שיכונן לבו, וקצת מתנועעים תנועה משבשת, שהנהג עומד על עמדו רק בראש חופף פעם לקמין ופעם לשמאל דרך גאון, (ג) אין לעשות פן: **א** (ו) **כדי לפרסם.** אבל יום-טוב (ד) אין צריכין לפרסם, שכתב הוא מפרסם מאתמול, אבל שבת, אף-על-פי שהוא מפרסם⁸ אומרים אותה בשחרית, שהרי אין יכולין לקרומה בתורה מפני שאין בה אלא שני פסוקים, כמו שיתבאר בסימן רסג:

א (א) **דברים שבכתב.** טומא (א) מחר לקרות בעל-פה: משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך". והוא הדין אם הוא בבית-האסורים ואין יכול להשיג שם חמש: (ב) **אי אתה.** כתב הרדב"ז, חלק א סימן קלה: לקרות הפרשה בעל-פה בשעה שש"ץ קורא אני נזכר, אבל איני מוחה לאחרים, משום דיש פוסקים הרבה שסוקרים דהאסור הוא דוקא אם מוציא פנה לאחרים ידיו חובתן, וכן כתב בעטרת-זקנים ובאר הגר"א: (ג) **לאמרם על-פה.** מי שדורש קרבים בהרבה פסוקים שבתורה וקשה לו לחפש בכל שעה בחמש מפני פבור הצבור, אפשר שיש להקל, עין ביומא (דף ע) בתוספות לשנים דבור המתחיל ובעשור, בתרוץ ראשון ובתרוץ בתרא, ובבאר הגר"א הסכים לדינא לתרוץ בתרא: (ד) **וישגור.** אבל אם אינו ישגור בפי הכל (ז) אף-על-גב שישגור בפיו אסור: (ה) **כגון קריאת שמע.** וכן (ג) פסוקי דומרה: (ו) **ופרשת התמיד.** כתב המגן-אברהם: המעין בבית-יוסף יראה שיש דעות שונות בטעם החר אמירת אלו הדברים בעל-פה, לכן יש לתור שלא לומר שום דבר בעל-פה: כי אם מה שנוקד פה בשלמת-ערוץ⁹, ובתשובת חות-זאיר מתיר לומר כל ספר תהלים בעל-פה, דכיון שהוא לעזור דחמי ה' הרי לה בתפלה¹⁰, ונראה לי שיש לסמוך עליו, דכלאו הכי דעת העטרת-זקנים והגר"א כהפוסקים דדוקא להוציא רבים ידיו חובתן אסור¹¹: (ז) **מחר.** ובמוציא אחרים באמירתו את הכתובים, מצדד הסגן-אברהם

שער הציור

(א) עין מגן-אברהם ואלה וזוטא ובאר היטב: (ב) פרי-מגדים: (ג) אליה וזוטא: (ד) לכוש: (ה) אחרונים: (ז) מגן-אברהם: (א) טור:

הלכות ברכות סימן נ נא

באר הגולה 156

נ טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן, ובו סעיף אחר:

א (א) אקבעו לשנות אחר פרשת התמיד פרק (ב) איזהו מקומן ובריתא דרבי ישמעאל, בכדי שיזכה כל אדם ללמד בכל יום מקרא (ג) [נ] משנה וגמרא, דבריתא דרבי ישמעאל הרי במקום גמרא, (כ) שהמדרש בגמרא:

א מסר רב עמרם
ב קדושין ל' וס'
פתוספות
א קרי"ף וקראיש
ה פרק ה' דברכות
ב טור ג' תוספות
ה ברכות מ"ה בשם
רבו הנגאל ובעל
הלכות
הקראיש

נא דיני תפלה מן ברוך שאמר עד ישתבח, ובו ט' סעיפים:

א "אומרים (ב) (א) 'ברוך שאמר' קדם פסוקי דזמרה ו'ישתבח' לאתריהם: ב (ב) *אם סיים *ברוך שאמר' קדם ששים (ג) [נ] (ג) *החזן, *עונה (ד) אחריו אמר: ג יאמר 'ישתבח' יכול לענות אמר אחר

באר היטב

קחב דאפילו להוציא אחרים מקר לאמר בע"פ אם הוא שגור, אכל הכ"ח קחב דלהוציא אחרים ד"ה אפילו שגור בפיו אינו נשאי לאמר ע"פ, עין מ"א. יש לומר שלא לומר שום דבר בע"פ כי אם מה שזכור פה בש"ע, מ"א. ובחשוכות חז"ת יאיר סימן קעה מסר לומר תהלים בע"פ ע"ש. איתא בתוס' מסכת ב"ק סוטה א' מ"ה לקרות בע"פ משום שיש לעשות לה' הפרד תורתך. לקרות הפרשה בע"פ בקשה שיש"ק קורא אני נוסח אבל אינו מוסיף לאתרים, דכ"ז ח"א סימן קלה, עין כנה"ג: (ה) איזהו מקומן. שהוא משנה ברוך למשה מסני, ויש בה דש"מ תבות וסם הקריאה הוא משה, ע"י. יש מקומות שהגוי שאל לאמר בבית האכל ואינו נכון, כנה"ג, וכן פסק הפוסק בס' חקני סעיף ד' ע"ש: (ז) משנה, קחב המ"א גיל דוקא בזמנים שהיו מבנים לשון תרגום אכל עכ"ל שאין מבנים צריכים ללמד להבין דאל"כ אינו נחשב ללמוד, דדוקא בתפלה אף שאינו מבין הקב"ה יודע כוונה, אכל אם לאמר איתנו מקומן או פשה מדליקין או פשוט הקטרת יעשה קול נגון דמשניות ע"ש: (ח) ברוך שאמר, מעמד אפילו בנחיר, תולעת יעקב ב"ח, וקחב זה תקנוהו אנכ"ה ע"י פתקא דנפל מן שמיא ומצאוהו כתיב בו, ויש בו פ"ז תבות, טור בשם ספר היקלות, ע"כ אין לגרע ולא להוסיף מפ"ז תבות, נגיד ומצוה, משנת חסידים דף סג ע"א, ואוחזי ב' ציצית בטלית שלפניו בשעת אמירת ב"ש, ספר פננות, כפה עמו בסגול, בתשכחות בחיר"ק: (י) החזן, אכל אם סיים עם החזן בכת"אחת לא יענה אמר, דהרי עונה

שערי תשובה

לסמן על מ"ש תריי בברכות, אכל פסוקי מעמדות אסור לאמרם בע"פ אפילו הם שגורים בפיו, עין שם. והש"ע קחב דלפי מה שפסוקי חז"י לומר תהלים בע"פ כ"ש פסוקי דזמרה שרגילין בהם קרי ע"ש וגם י"ל דכיון שקבעו חז"ל בתפלה, וכן בבר"י בשם כנה"ג ובתרגום לא שיהיה זה וזה אחרת ביניהם היו טקפדין שלא לקרות תרגום בכתב או לא משום שיש לעשות, וכן בסוף סגולה פרק הקרא עומד ובתוספות ריש ב"ק וספה דוכתי ובש"ת תר"ש בן הרשב"א סימן רעו, ובמח"ב הביא עוד מהמחזיקא פרשת וירא, וכן בתשובת מהר"א ח"ב סימן עג, ומהר"ח קחב: מורי ולה"ה מסיד היה קורא התפלה בתוך הסודור ולא ע"פ וגם היה אומר כל דבר שפסקא בפסוקים של אותו פסוק וכן משנה כגון משנה, ואפילו סדר התפלה דמקב כגון המירות ונצ"א לא הרים קולו, למראות הנענה לקנין וזמרה, וזאת היום השקת הים מרים קולו יותר מכל באימה מפני (ב) שבת ע"ש: (ג) משנה, עבה"ט, וכן ביראפרים מ"ש בבאור המגיד: כוה: (ד) החזן, עבה"ט שכתב שבי"א חולק, ובכ"י הסכים להמגיד וכו"כ בש"ע שיש אומר הפשטה ואינו מבין אינו נקרא למד, לכן צריכין ללמד הפרוש, וקחב של"ה: (ה) ברוך שאמר, מעמד אפילו בנחיר, תולעת יעקב ב"ח, וקחב זה תקנוהו אנכ"ה ע"י פתקא דנפל מן שמיא ומצאוהו כתיב בו, ויש בו פ"ז תבות, טור בשם ספר היקלות, ע"כ אין לגרע ולא להוסיף מפ"ז תבות, נגיד ומצוה, משנת חסידים דף סג ע"א, ואוחזי ב' ציצית בטלית שלפניו בשעת אמירת ב"ש, ספר פננות, כפה עמו בסגול, בתשכחות בחיר"ק: (י) החזן, אכל אם סיים עם החזן בכת"אחת לא יענה אמר, דהרי עונה

באר הגולה

* אם סיים, עין במשנה ברוך כמה שקבעו אם לא סיים וכו', מן משמע משפטא דלשון וכן משמע בבית יוסף, וכן בפרי"מגדים דמשמע מדרביו דלפי מה שפסקי הפג"א אברהם בסעיף קטן ג דמסר לענות אמר באמצע ברכה ברוך שאמר, הוא הדין דמסר לענות אמר זה, ולעניות דמיי לא נחידא כלל, דלענין אמר זה מסר נפשו: אם חשבינן זה לברכה דיהא צריך לו לענות אחרים אמר, אם יבין אין לו לספיק באמצע, מה שאין לו לענין שאר אומרים אמרין כיון שלא הוקרה ברכה זו בגמרא אין לו לבטל מלענות אמר עכ"ל זה, ודקדוק הפרי"מגדים יש לנשב בקל, עין בסיון גט בבית יוסף שם ובסיון טא פטור, ומכל מקום יש לנשב דברי הפרי"מגדים, והוא קאי אלא דמקרא אברהם, והמקרא אברהם סבירא לה לקמן סימן סו סעיף קטן יא דאפילו באמצע הפרק סתם לענות אמר כל שהאמר הוא מברכה זו גופא, אכל בך השיג עליי הפרי"מגדים וכל התירושים שם, וכמו שכתב שם האלהי רבה דאם עונה אמר קדם ששים בברכה הרי כמו הפסק באמצע הברכה, אם כן פשוט דהוא הדין הבה, דאף דברכת ברוך שאמר קיל מברכת קריאת שמע גם האמר שלו קיל ונכ"ל: * 'ברוך שאמר' וכו', והוא הדין בברכת ישתבח אם עומד באמצע הברכה אין לו לענות אמר על ברכה זו אחר סיום החזן ונכ"ל, והברכה מתחלת מתחלת ברכה ישתבח, דמזכיר בסיון נר ס"א, וכן שם במשנה ברוכה: * החזן, איתא דמלתא נקט, והוא הדין אם שמע עוד באיזה אנשים אחרים צריך לענות אמר על כל אחד ואחד: * עונה אחריו, עין בבית יוסף דמסיק נקרא למד; (ד) ובפטר עמי הארצות צריך שיבינו הפרוש, כדי שיצאו כוה די למד מקרא ומשנה וגמרא שצריך האדם ללמד בכל יום: (ה) כתב של"ה: כשאומר איזהו מקומן או פשה מדליקין או פשוט הקטרת יעשה קול נגון דמשניות, עין שם:

א (א) 'ברוך שאמר' שכתב זה (ב) תקנוהו אנשי כנסת הגדולה על ידי פתקא דנפל מן שמיא ומצאוהו כתיב בו, ויש בו פ"ז תבות, וסימנו "ראשו כחם פז", רוצה לומר, ראש התפלה הוא ברכה של פ"ז תבות, על כן אין לגרע ולא להוסיף על פ"ז תבות, ונכון לאמר מעמד ואפילו ביחודי. ואוחזי שתי ציצית שלפניו בשעת אמירת ברוך שאמר ולאחר גמר ברוך שאמר ינשקם. "כפה עמו" בסגול. "בתשכחות" בחיר"ק: (ב) אם סיים, אכל אם (ג) לא סיים לא יענה אמר, ופשוט דדוקא משעה שהתחיל "ברוך אתה ה'" וכו', דמתחלה שכתב בעלמא הוא, וכל זה דוקא לענין אמר של ברוך שאמר או של ישתבח, אכל שאר אומרים, מסיק הפג"א אברהם בסעיף קטן ג דמסר לענות אפילו באמצע ברכה ברוך שאמר או ישתבח, כיון שלא הוקרה ברכה זו בגמרא, אף אם הוא עומד אחר תבת "ברוך אתה ה'" קדם ששים "מלך מהלל בתשכחות", כתב החפ"י אדם דאסור לו לענות, דכונה מקלל לגמרי את הברכה: (ג) החזן, אכל אם סיים עם החזן בכת"אחת (ג) לא יענה אמר, דנקרא כעונה אמר אחר ברכותיו, דקרא לן דהרי זה מגנה: והוא הדין בכל הברכות הדין כן, לכו בלשכתא או "הילולך" אחר הלל או אחר "שומר עמו ישאל לעד", אם סיים בשעה עם הש"ץ או עם אדם אחר עונה אמר, דהא הברכה פוסקים סבירא לה דכונה עונה אפילו אחר ברכה עצמו; ואף דאין לא נהיגין הכי, כמו שכתב בסיון רטו, מכל מקום פקחאי גונא ודאי יש לסמן על זה, ואם סיים הוא ברכה אחת, איזה ברכה שתהיה, והש"ץ ברכה אחרת, מטר לענות אמר [מ"א ושי"ת וכן משמע מביאור הגר"א דלא כדאחריו] (ד) אחריו אמר, ולא הרי

שער הציור

(ב) מגן אברהם: (ג) טור: (ג) מגן אברהם ושי"א: (ד) פרי"מגדים: (ה) אחרונים: (ז) עין באור הגולה: (ז) מגן אברהם:

